

Гриняк О. О.

Херсонський державний університет

КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ ПОРОДЖЕННЯ ІМПЛІЦИТНИХ СМИСЛІВ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ

Спрямованість когнітивної поетики не лише на розкриття креативних механізмів художньої творчості, а й встановлення взаємодії раціонального й емоціонального аспектів породження смислів, ролі художньої уяви і наукової рефлексії та виявлення й пояснення свідомих і несвідомих когнітивних операцій осмислення тексту в процесі його прочитання та занурення у різні контексти зумовлює великий інтерес до виявлення прихованих компонентів смислу – імплікатів, які формують імплікативний простір як окремий поетичний текст, так і американську поезію ХХ століття загалом. На основі теоретичних положень когнітивної поетики, психологічного, соціологічного, культурологічного підходів розроблено методику інференційного аналізу імплікатів, яка включає комплекс послідовних лінгвокогнітивних операцій із опрацювання інформації, що міститься на різних текстових рівнях.

Парадоксальна невідповідність між основною функцією мови виражати думки та маскувати їх не є випадковою. Однозначна відповідність між висловленням, його змістом і смислом призвела б до різкого збільшення одиниць мовного коду і ускладнила б використання і вивчення мови. Більшість слів у процесі функціонування в художньому тексті можуть мати прихований смисл. У сучасній лінгвістиці дослідження імпліцитності здійснюється з позицій різних підходів.

При вивченні міждисциплінарної природи імпліцитності (філософської, психологічної, соціологічної та лінгвістичної) основна увага фокусується на механізмах породження і розкриття прихованого смислу поетичних текстів. Встановлено, що носіями прихованого смислу у поетичному тексті є індикатори імплікатів (архетипні, алегоричні образи, слова-символи, параболічні образи, заголовки, стилістично марковані одиниці та специфічні синтаксичні конструкції). Побудовано інтегративну когнітивну модель імплікативного простору шляхом розкриття механізмів формування його складників на різних рівнях поетичного тексту. Окреслено конфігурацію й наповнення імплікативного простору віршованих текстів американської поезії модерну і постмодерну.

Ключові слова: імпліцитність, імплікат, індикатор імплікату, смисл, імплікативний простір.

Постановка проблеми. Лінгвокогнітивний аналіз поетичного тексту спрямований на розкриття дотекстової, текстової, позатекстової інформації, закодованої у семантиці його одиниць, мовне вираження яких має експліцитний та імпліцитний характер. Імпліцитна інформація формує імплікативний простір поетичного тексту, який є системою взаємопов'язаних імплікатів. Виокремлення імплікатів як компонентів імплікативного простору здійснюється шляхом когнітивної обробки різних видів інформації, закодованої у поетичних текстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розмаїття теоретичних тлумачень природи імпліцитності, викликане багатоплановістю їх семантико-когнітивного породження, пояснюється постійною увагою науковців до проблеми, дослідження якої у кожній новій науковій парадигмі висвітлює нові грані й перспективи вивчення.

Дослідження проведено в руслі новітніх надбань когнітивної поетики, спрямованих не лише на розкриття механізмів художньої творчості [31], а й встановлення взаємодії раціонального й емоціонального аспектів породження смислів, ролі художньої уяви і наукової рефлексії, виявлення й пояснення свідомих і несвідомих когнітивних операцій осмислення тексту під час його прочитання та занурення у різні контексти [5, с. 25]. Відсутність системного підходу до вивчення проблеми виникнення прихованого смислу в художньому тексті зумовлює необхідність подальшого всебічного аналізу природи імпліцитного з використанням новітніх методів, орієнтованих на проникнення в глибинні механізми мовної творчості.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення лінгвокогнітивних механізмів виявлення прихованого смислу у художніх текстах. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити

такі завдання: систематизувати різні погляди на проблему виникнення імпліцитності з метою обґрунтування власного, уточнити визначення понять «імпліцитність», «значення», «зміст» і «смысл» на основі аналізу різних наукових підходів, виявити мовні й позамовні чинники, які впливають на реалізацію імпліцитності в художньому тексті.

Поставлені завдання вирішувалися за допомогою комплексної **методики** аналізу поетичних текстів, яка включає низку **методів**: метод компонентного аналізу для визначення семантичної структури номінативних одиниць, які входять до складу індикаторів імплікатів; контекстуального аналізу для встановлення способів реалізації індикаторів імплікатів у межах мікро- або макроконтексту; виявлення механізмів формування індикаторів імплікатів здійснено методом інтерпретаційно-текстового аналізу з використанням лінгвостилістичного аналізу тропів і фігур; метод концептуального аналізу, спрямований на дослідження природи індикаторів імплікатів шляхом з'ясування лінгвокогнітивних операцій і процедур, задіяних у їх формуванні; на основі кількісного аналізу визначено домінанті імплікати, інференційний аналіз семантики поетичного тексту застосовано для виявлення імплікатів на різних його рівнях.

Актуальність наукового дослідження полягає у тому, що в ньому вперше дається картина імплікативного простору американської поезії модерну і постмодерну. Новою є розроблена на основі положень когнітивної лінгвістики, психолінгвістики комплексна методика інференційного аналізу імплікатів. Уперше визначено лінгвокогнітивні механізми формування імплікатів у поетичному тексті, виявлено низку когнітивних операцій, які забезпечують вилучення імплікатів на дотекстовому, текстовому і позатекстовому рівнях.

Виклад основного матеріалу. Дослідження імпліцитності у вітчизняній лінгвістиці бере початок із вчення О. О. Потебні [17]. Його концепція про внутрішню форму слова як імпліцитний спосіб подання смислу була розроблена Л. С. Виготським як психологічна концепція глибинних планів мовлення [8].

Проблема імпліцитності привертає увагу не тільки лінгвістів, а й літературознавців, філософів, психологів, логіків, соціологів. Із розвитком когнітивного підходу, який базується на інтеграції знань із психології, філософії, культурології, антропології і лінгвістики, почався пошук нових шляхів до розкриття специфіки використання і функціонування мовних одиниць із неявно вираженим смислом [5], механізмів кореляції

імплікаційно-експлікаційних зв'язків у семантиці художнього тексту [25], засобів вербалізації інтендованих імпліцитних смислів [31], факторів, які призводять до активації прихованого потенціалу смислу [17]. У контексті нашого дослідження імпліцитність розглядається як результат співвіднесення неоднозначних компонентів значення номінативних одиниць зі змістом художнього тексту, що призводить до виникнення прихованого смислу. При цьому важливим є розмежування понять значення, змісту і смислу.

Проблема виникнення і виявлення прихованих смислів формує імплікативний простір, дослідження якого є необхідною умовою для адекватного сприйняття художнього тексту. При цьому важливим є розмежування понять значення, змісту і смислу. Одним із ключових у мовознавстві є поняття «значення», яке з плином часу не втрачає своєї актуальності. Велика кількість визначень зумовлена еволюцією поглядів на природу значення. Так, референтна теорія основний акцент робить на вивчення зв'язків між словом і тим об'єктом, на який це слово вказує [3, с. 30]. З позиції білатеральної теорії значення – це те, що «знаходиться у відношенні відповідності (contrepartie) з акустичним образом. Все відбувається між акустичним образом і поняттям у межах слова, яке розглядається як дещо замкнене у собі» [19, с. 147].

Понятійна теорія значення, відома з часів Аристотеля, була розвинута багатьма відомими філософами, психологами, лінгвістами (Дж. Локком, Г. Стерном та іншими) [21]. Засновник функціональної концепції значення Л. Вітгенштейн зазначав: «У більшості випадків використання слова значення – хоча і не для всіх – це слово можна тлумачити так: значенням слова є його використання у мові». Слова використовуються мовцями нескінченними, як на це вказує Л. Вітгенштейн, різними способами, по-різному пов'язаними одне з одним, тому виявити значення слова здебільшого можна тільки з огляду на контекст або безпосереднє оточення слова [9, с. 97].

Біхевіористська трактовка значення сформульована Л. Блумфільдом. «Значення лінгвістичної форми – це ситуація, у якій мовець її вимовляє, і реакція, яку вона викликає у слухача» [6, с. 142].

Когнітивний підхід до проблеми значення базується на фундаментальних положеннях когнітивної граматики [29], на теорії прототипової семантики [30], когнітивної метафори та метонімії [28], концептуальної інтеграції [32], на теорії аналогового мапування в осмисленні лінгвістичних одиниць [25]. Ключове положення

когнітивної лінгвістики полягає у тому, що значення слів і будь-яких мовних одиниць містяться не у цих одиницях, а є продуктом когнітивного процесу в голові людини, який виникає як результат осмислення нею певного досвіду (як фізичного, так і інтелектуального) [29]. За словами Дж. Лакоффа, «значення – це те, що є значущим для істоти, яка мислить і функціонує» [28, с. 30]. Це сукупність значень, підпорядкованих одній темі, одному сюжету, які піддаються однозначній інтерпретації, формують зміст тексту. Зміст – те, про що оповідається, предмет, тема. *Content – the material dealt with in a speech, literary work, etc. as distinct from its form or style* [24]. Зміст впливає із загальноприйнятого значення слів і граматичних конструкцій, тому він є експліцитним. Зміст конструює поверхневу структуру тексту, у той час як смисл – глибинну. Зміст є експліцитним, а смисл – імпліцитним [4, с. 181].

Смисл є міждисциплінарним поняттям, яке використовували філософи, лінгвісти та мистецтвознавці, починаючи з другої половини XIX століття. У першій половині XX століття зі зростанням інтересу до суб'єктивної реальності людини, її практичного існування і безпосередньо до її свідомості поняття смислу набуло більшого розповсюдження, зокрема у наукових працях Ф. Ніцше, Е. Шпрангера, Е. Гуссерля, Ж.-П. Сартра, М. Мерло-Понті, М. Вебера, Г. Фреге [23]. При цьому майже ніхто з дослідників не розглядав це поняття як таке, що потребує чіткого визначення, тому різні автори розуміють термін «смисл» по-різному.

Суттєвий внесок у дослідження проблеми смислу зробила так звана «аналітична філософія», що бере початок від Б. Рассела, який основним завданням вважав аналітичний аналіз мови. Результатом логічного підходу стало розмежування смислу й імені, позначуваних предметів [23]. Один із представників цього напрямку – Г. Фреге став засновником логічної семантики, пов'язаної з поняттями смислу, значенням та їх відношенням до позначення (іменування). Г. Фреге протиставляв значення смислу (*Bedeutung – Sinn*). Ці поняття він розглядав у напрямі «від значення до смислу». Вихідним поняттям є «мовне значення», яке постає в мовленні у вигляді «смислу», наприклад, значення *Venus* (Венера – назва планети) може актуалізуватися в мовленні у вигляді смислів *Вечірня Зірка*, *Вранішня Зірка* (*Abendstern*, *Morgenstern*) [26, с. 44].

Особливість феноменологічного підходу до вивчення проблеми смислу полягає у відведенні

центрального місця особистості, яка осмислює світ і робить свій наповнений смислом вибір. Г. А. Чупина, аналізуючи погляди Г. Гуссерля, доходить висновку, що смисл – це актуальна цінність, значимість предмету для суб'єкту. Отже, смисли є функціональними: предмет, дія, висловлювання набувають смислу в рамках цілого – життєвої ситуації або життєдіяльності загалом, якщо це є значущим для її самозбереження, розвитку [22, с. 62–69].

На сучасному етапі розвитку лінгвістики у зв'язку з необхідністю вирішення низки актуальних завдань як теоретичного, так і практичного характеру поняття «смисл» має ключове значення, що вимагає уточнення його визначення. Якщо у період, коли домінувала абсолютизація мови як самодостатньої автономної сутності, смисл часто виступав лише як деяке факультативне явище та знаходився на периферії дослідницьких інтересів, то з розвитком когнітивного підходу він починає розглядатися як одна із фундаментальних категорій.

Більшість визначень поняття смислу вказують на його ментальну природу. Смисл – це «особливий зміст, яким людина наділяє вияви своєї життєдіяльності, предмети та явища об'єктивного світу в процесі його духовно-практичного освоєння і внаслідок цього надає їм певного значення в системі людської культури, в ієрархії суспільних цінностей [23, с. 349].

Скептичне ставлення з боку вчених до проблеми смислу, як зазначає О. І. Новіков, хоча і не позбавлене певних засад, однак дає більше підстав для того, щоб у результаті інтенсивних досліджень наблизитися до розуміння сутності цього нечіткого, загадкового явища. Така необхідність стає тим більш відчутною, чим до більш високого рівня належать досліджувані одиниці [16, с. 140]. Про це свідчить, наприклад, досвід дескриптивістів, які відмовилися від дослідження значення мовних форм, від смислової сторони мови. Цей принцип деякою мірою вдавалося реалізувати при аналізі одиниць фонологічного рівня. При переході на морфологічний рівень, який має двосторонній характер, необхідним ставало звернення до смислової сторони мови [2, с. 195–200].

У дослідженнях із лінгвістики тексту основна увага зосереджена на формальних засобах зв'язку між реченнями і виокремленні на підставі цього цілісних фрагментів (надфразових єдностей). Смисл відіграє другорядну роль, ототожнюючись із тією інформацією, яка повідомляється у таких цілісних утвореннях, зі знанням, які містяться у них. При цьому смисл надфразових єдностей

протиставляється цілому тексту. І. Р. Гальперин розглядає смисл як те, що повідомляється в окремому фрагменті [10, с. 18–23]. Стосовно цілого тексту, на його думку, доцільно користуватися терміном «зміст»: «Поняття «зміст» стосовно тексту є термінологічно обґрунтованим, на відміну від понять «смысл» і «значення». Зміст як термін граматики тексту будемо відносити лише до тексту в цілому; смысл – до думки, повідомлення, які містять речення або надфразова єдність; значення – до морфеми, слова, словосполучення» [10, с. 20].

З позиції комунікативного підходу протиставлення смислу і значення здійснюється на основі протиставлення мови і мовлення. У рамках такого підходу сформувалося уявлення про те, що значення (як мовна категорія) характеризує номінативні одиниці на противагу комунікативним одиницям. У такому випадку категорію значення замінює категорія смислу. Однак ні категорія значення, ні категорія смислу не можуть існувати окремо. Як зазначає Е. Д. Сулейменова, «значення і смисл формуються і функціонують тільки у єдності, при цьому вони є взаємопов'язаними не тільки генетично, а й функціонально» [20, с. 144]. Дослідниця виділяє основні характеристики смислу: недоступність прямого спостереження смислу, інваріантність, актуальність, ситуативність, суб'єктивність, неповна експліцитність смислу, недоступність повного сприйняття, концептуальність смислу, його включення у єдину (загальнолюдську) систему знань (картину світу) і можливість існування над мовами [20, с. 144–147].

У дослідженнях із семасіології смисл розглядається як категорія особистісна, як надбання індивіда. М. В. Нікітін зазначає, що смисл мовних одиниць є рухомим і мінливим, він змінюється від людини до людини, від тексту до тексту, від одного місця тексту до іншого. На долю смислу, а не значення випадає різниця у розумінні одних і тих же одиниць мови та їх сполучень у тексті різними людьми, різниця у пов'язаних із ними уявленнях, асоціаціях і оцінках. Смисл утворюється за рахунок «нашарувань» на значення, що зумовлено особливостями індивідуального досвіду та психіки [15, с. 57].

Із розвитком психолінгвістики увага до проблеми породження смислу зосередилася на його ментальній природі. За словами О. О. Леонтьєва, смисл є «відображенням фрагменту дійсності у свідомості крізь призму того місця, яке цей фрагмент дійсності займає в діяльності суб'єкта. Поняття смислу ширше за поняття значення, тому що, крім «об'єктивних» особливостей структури діяльності, які залежать від предметно-ситу-

ативної детермінації цієї діяльності, існують «суб'єктивні» особливості, детерміновані психологічною специфікою цієї діяльності» [12, с. 162].

Когнітивний підхід, який спирається на дані з психології, філософії і лінгвістики, дає можливість внести уточнення у визначення наведених вище термінів і виявити співвідношення значення, змісту і смислу. Загалом під значенням у лінгвістиці розуміють об'єктивний зміст, а під смислом – зміст, пов'язаний з індивідуальною інтерпретацією значення [4, с. 15]. Смисл виступає єдністю інтелектуальних та афективних процесів, оптимального сполучення раціонального й емоційного, що робить його повноцінним [14, с. 55].

Смисл формується при взаємодії різних видів значень номінативних одиниць і контексту. Як зазначає Г. Вайнріх, смисл – це «результат складання значень і віднімання детермінацій», тобто нерелевантних у ситуації вживання ознак значення; контекст створює своє уявлення зі значення слова. Він ніби вирізає з широкого значення шматки, які не пов'язані із сусідніми значеннями у реченні. Те, що залишається після усіх відсікань, і є уявлення [7, с. 53], тобто смисл [4, с. 16].

У дослідженнях вчених, які займаються проблемою імпліцитності, розмежовуються поняття «імпліцитний» та «експліцитний смисли» [4; 14]. Так, під імпліцитним смислом Л. В. Лисоченко розуміє інформаційний зміст, призначений мовцем для повідомлення, висловлений або опосередкований шляхом експліцитного вираження деякого іншого змісту, з якого за законами логіки впливає прихований. При цьому той інформаційний зміст, який в одних висловлюваннях виражений імпліцитно, в інших може складати їх експліцитний смисл [13, с. 36].

На думку Ю. Н. Скребнева, статус імпліцитного й експліцитного смислів визначається їх відношенням до імплікації та експлікації в області функціонування мовних одиниць. Під експлікацією розуміється область прямого, вербального вираження значень, а під імплікацією – область непрямого, опосередкованого вираження значень і смислів [18, с. 18].

Співвіднесення понять «значення», «зміст» і «смысл» уможливило дослідження особливостей імплікативного простору. Значення номінативної одиниці – це опредметнені знання про світ, форма мовного знання про типізовані або конкретні об'єкти дійсності [1]. Під значенням тексту в лінгвістиці розуміють експліцитний зміст, під смислом – зміст, пов'язаний з індивідуальною інтерпретацією значення [4].

Спираючись на ключові ознаки та основні параметри простору, розмежування понять «значення», «зміст» і «смісл», виявляємо імплікативний простір, під яким розуміємо систему імплікатів, парадигматично пов'язаних та упорядкованих між собою в єдине смислове ціле. Імплікат – це компонент смислу, прихований у художньому (поетичному, прозовому) тексті й актуалізований за допомогою індикаторів. Індикатори імплікатів – це стилістично марковані одиниці поетичного тексту.

Як зазначає Л. Р.Безугла, індикатори імпліцитного смислу – це вербальні і невербальні засоби, які вказують на наявність у тексті імпліцитного смислу [4, с. 120]. Декодування імплікату відбувається шляхом інференції. У когнітивній лінгвістиці поняттю «інференція» відповідає, за визначенням О. С. Кубрякової, когнітивна операція, яка дозволяє людині вийти за межі буквального значення одиниць і побачити прихований за мовною формою смисл [11]. Дослідження тексту або дискурсу є не можливим без звернення до процесів інференції, вивідного знання.

У контексті нашого дослідження інференція розглядається як комплекс лінгвокогнітивних операцій поетапного виявлення імплікатів на різних рівнях поетичного тексту. Першим етапом є ідентифікація індикатору імплікату, а саме сприйняття вербального сигналу, який уповільнює когнітивний процес обробки інформації. Другий етап передбачає розкриття механізмів формування індикаторів, а саме опис лінгвокогнітивних операцій (конкретизація, спеціалізація, модифікація) і процедур (узгаляння, заміщення розширення, ідентифікація, компресія, інтертекстуалізація) утворення «висунених» (foregrounded) вербальних засобів, які вказують на наявність у тексті імплікатів.

Третій етап спрямований на з'ясування лінгвокогнітивних операцій і процедур, які сприяють екстеріоризації та експлікації смислів. Як приклад розглянемо поетичний текст Р. Фрост "After Apple Picking":

My long two-pointed ladder's sticking through a tree
Toward heaven still,
And there's a barrel that I didn't fill
Beside it, and there may be two or three
Apples I didn't pick upon some bough.
But I am done with apple-picking now...
For I have had too much
Of apple-picking: I am overtired
Of the great harvest I myself desired [27, p. 1095].

Зміст наведеного фрагменту («завершення збору яблук») об'єктивується через аналіз сукупності значень номінативних одиниць, підпорядкованих одній темі – «збирання врожаю яблук». Вживання слів у їх

прямому (денотативно-референційному) значенні сприяє однозначній інтерпретації та вказує на його експліцитність. Лінгвокогнітивний аналіз словесних поетичних образів дозволяє відстежити та експлікувати неоднозначні компоненти поетичного тексту, які виходять за рамки його змісту: "ladder's sticking through a tree / Toward heaven". Використання номінативної одиниці "heaven" замість "sky" порушує однозначне сприйняття фрагменту тексту та слугує індикатором наявності у ньому імплікату – прагнення слави, оскільки активує архетип ПОВІТРЯ. На позатекстовому рівні виявляємо інтертекстуальний зв'язок із Біблією, а саме зі сказанням про Вавилонську вежу, метою будівництва якої було поєднання неба і землі заради пізнання найвищого блага. Такий макроконтекст дозволяє розкрити прихований компонент смислу наведеної строфи – прагнення пізнання.

На текстовому рівні неологізм "apple-picking", значення якого в результаті багаторазового повтору переосмислюється, у контексті вірша виступає індикатором імплікату «повсякденні життєві турботи». Останні слова кожного рядка: "too much, overtired, desired" виступають індикаторами периферійного імплікату дотримання міри. Напруження нарощується завдяки повтору синонімічного компоненту наведених вище номінативних одиниць: «занадто багато, занадто втомлений, занадто бажати».

Змістом наступної строфи є «перелік стадій формування плодів яблук від цвітіння дерева до збору врожаю»:

Magnified apples appear and disappear,
Stem end and blossom end [27, p. 1096].

Імпліцитний смисл наведеного фрагменту виявляємо шляхом архетипного аналізу номінативних одиниць "tree, stem, apples, blossom" – символів архетипу СВІТОВЕ ДЕРЕВО. Концептуальна імплікація цього архетипу – система координат – активує у свідомості читача / інтерпретатора асоціацію з вимірністю, яка стає поштовхом до екстеріоризації імплікату – життя від початку до кінця. Цей імплікат займає центральну позицію в імплікативному просторі поетичного тексту "After Apple Picking", оскільки він представлений більшою кількістю індикаторів: "tree, stem, apples, blossom". Отже, спеціально відібрані, певним чином організовані номінативні одиниці, інтерпретація значення яких не обмежується однозначним сприйняттям буквального змісту, дозволяють із залученням лінгвістичних та енциклопедичних знань передати прихований у них смисл.

У процесі проведеного нами дослідження ми дійшли таких висновків: поетичний текст

характеризується різними площинами мовного вираження думки про світ: експліцитною, імпліцитною. Наявність різних видів інформації зумовлюється тривимірною семантичною структурою: змістово-фактуальною, змістово-концептуальною та підтекстовою, або імпліцитною. Вилучення імпліцитних смислів передбачає когнітивну обробку тексту з урахуванням його передконцептуальної, концептуальної та вербальної іпостасей.

Визначення особливостей формування і специфіки виокремлення складників імплікативного простору є необхідною умовою адекватного сприйняття та розуміння неявно вираженого смислу як окремого поетичного тексту, так і сукупності текстів певного літературно-стильового напрямку, поетичної школи американської поезії ХХ століття.

Залучення методологічного апарату когнітивної лінгвістики, теоретичних положень психолінгвістики уможливило вилучення приховані у поетичному тексті смисли, визначити їх місце в імплікативному просторі американської поезії ХХ століття. Суспільні, економічні, індустріальні, політичні зміни, потрясіння та війни, які доводилося переживати людині протягом ХХ століття, знайшли своє відображення в американській поезії ХХ століття. Як на початку, так і наприкінці століття поезія характеризується:

- антропоцентричність, яка відображається в імплікатах (цінність особистості, свобода особистості, своєрідність людської особистості, молодість, самотність, старість, пошук віради, прагнення до мети, втрата стійкості, спокуса, неприємності, підтримка, подолання негод, відсутність страху перед перешкодами, риси характеру: впевненість, скритність, прагнення до мети);
- соціологізацією людини (пошук себе, значення рідного дому для людини, взаємовідносини, одноманітність буднів, жага нових вражень);

– сприйняттям людини як невід'ємної частки природи (гармонія природи і людини, внутрішнього і зовнішнього світу, непереможна сила часу, боротьба за виживання, жага до життя, безцінність краси природи);

– визначенням людини як головної руйнівної сили природи (знецінення життя, безвідповідальність за свою діяльність, необхідність заборони атомної зброї, необхідність мирного існування, всезнищуюча сила атомної зброї).

Лінгвокогнітивний аналіз індикаторів імплікатів дозволив виявити загальні напрями розвитку поезії ХХ, що позначилися на особливостях вилучених імплікатів: нова образність, на яку вплинула урбанізація. Переважання образів, взятих із повсякдення великих міст, характер асоціацій і метафор, на яких позначилося світосприйняття, що склалося в індустріально розвинутому суспільстві, яке динамічно розвивається; перебудова поетичного словника: як широке використання побутової, повсякденної лексики, так і багатозначних слів-символів.

Висновки і пропозиції. Лінгвокогнітивний аналіз віршованих текстів американських поетів ХХ століття дозволив окреслити імплікативний простір поезії модерну і постмодерну, у якому знайшли своє відображення як особисті переживання, так і суспільно-політичні події минулого століття. При цьому перспективним є вивчення імплікативного простору на поетичному матеріалі інших хронологічних зрізів і літературно-стильових напрямів, зокрема пісенного дискурсу початку ХХІ століття. Виявлення імплікативного простору окремих авторів може слугувати основою для аналізу їх когнітивного стилю. Перспективним напрямом є поглиблення теорії образності в її концептуальному і передконцептуальному вимірах.

Список літератури:

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики. М. : Гнозис, 2005. 326 с.
2. Алпатов В. М. История лингвистических учений : [учебное пособие]. М. : Языки славянской культуры, 2001. 368 с.
3. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка [пер. с фр.]. М. : Изд-во иностранной литературы, 1955. 416 с.
4. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : [монографія]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 331 с.
5. Белехова Л. І. Словесний поетичний образ в американській поезії: лінгвокогнітивний погляд : [монографія]. Херсон : Айлант, 2004. 376 с.
6. Блумфилд Л. Язык: [пер. с англ.]. М. : Либроком, 2009. 608 с.
7. Вайнрих Х. Лингвистика лжи. Язык и моделирование социального взаимодействия: переводы. М. : Наука, 1987. С. 44–87.
8. Выготский Л. С. Мышление и речь. М. : Педагогика, 1982. Т. 2. 504 с.
9. Витгенштейн Л. Философское исследование. М. : Наука, 1985. С. 79–128.

10. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М. : Наука, 1981. 139 с.
11. Кубрякова Е. С. Еще раз о значении термина «когнитивный». Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста. [Сб. ст., посвящ. юбилею Г. А. Золотовой]. М. : Эдиториал УРСС, 2002. С. 90–94.
12. Леонтьев А. А. Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания. М. : Эдиториал УРСС, 2003. 307 с.
13. Лисоченко Л. В. Высказывание с имплицитной семантикой: логический, языковой и прагматический аспекты. Ростов н/Д., 1992. С. 27–44.
14. Нефёдова Л. А. Когнитивно-деятельный аспект имплицативной коммуникации. Челябинск : Челяб. гос. ун-т., 2001. 151 с.
15. Никитин М. В. Курс лингвистической семантики. М. : Научный центр проблем диалога, 1996. 760 с.
16. Новиков А. И. Смысл: семь дихотомических признаков. Теория и практика речевых исследований. М. : МГУ. 1999. С. 132–144.
17. Потебня А. А. Теоретическая поэтика. М. : Высшая школа, 1990. 331 с.
18. Скребнев Ю. М. Очерк теории стилистики. Горький, 1975. 175 с.
19. Соссюр Ф. де. Курс загалної лінгвістики. К. : Основи, 1998. 324 с.
20. Сулейменова Э. Д. Понятие смысла в современной лингвистике. Алма-Ата : Мектеп, 1989. 160 с.
21. Хитров А. В. Дж. Локк, Л. Стерн и метафоры сознания в философской психологии. М. : Философский факультет МГУ, 2007. С. 45–54.
22. Чупина Г. А. Философия осознания: проблема смысла. Проблема сознания в отечественной и зарубежной философии XX века. Иваново : Центр Пресс, 1994. С. 62–69.
23. Філософський словник. Відп. ред. В. І. Шинкарук. К. : Українська енциклопедія, 1986. 452 с.
24. Dictionary of English language ABBYY Lingvo. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://lingvo.yandex.ru/en?text=FLY&st_translate=1&lang=en&dAB=on.
25. Freeman M. Metaphor and metonymy as conceptual mappings. 6-th International Cognitive Linguistics Conference. Stockholm : Stockholm University Press, 1999. P. 58–59.
26. Frege G. Uber Sinn und Bedeutung. Ders. Funktion, Begriff, Bedeutung. Gotingen, Vandenhoeck, 1980. P. 40–65.
27. Frost R. The Norton Anthology of American Literature; Eds.: N. Baym, R. Gottesman, L. B. Holland. N. Y., L.: W.W. Norton & Company, 1989. P. 1083–1111.
28. Lakoff G. Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought. N.-Y. : Basic Books, 1999. 624 p.
29. Langacker R. Concept, Image and Symbol, the Cognitive Basis of Grammar. Berlin; N.-Y. : Mouton de Gruyter, 1990. 546 p.
30. Rosch E. Classification of real-world objects: origins and representations in cognition. Thinking: Readings in Cognitive Science. Cambridge; L.; N.-Y. : Cambridge University Press, 1983. P. 212–222.
31. Tsur R. Toward a Theory of Cognitive Poetics. Amsterdam: Elsevier Science Publishers, 1992. 549 p.
32. Turner M. Conceptual integration and formal expression. Metaphor and Symbolic Activity, 10 (3). Lawrence : Erlbaum Association, 1995. P. 183–204.

Grinyak O. A. COGNITIVE ASPECTS OF THE CREATION OF IMPLICATIVE SENSES IN AMERICAN VERSES OF THE XX CENTURY

This article presents a cognitive study that aims to reveal linguistic and cognitive properties of the formation of the implicative space of American poetic texts of the XX century. On the bases of the fact that implicitness is an interdisciplinary phenomenon. The cognitive linguistic focuses on researches of the category of implicitness from the point of the specific of human mind such as gnostic function to explicate the hidden, inner, clandestine, latent information. The development of cognitive studies based on the integration of philosophic, psychological, sociological, culturological and linguistic approaches has gained recently the special actuality. The semantic and cognitive multistructure of the theoretic explanation of the implicitness is in question for scientists. Each new paradigm gives more to throw light on its new sides and perspectives of its investigation.

The diversity of theoretical interpretations of the nature of implicitness caused by the multiplicity of its semantic-cognitive creation is due to the constant attention of scientists to the problem, the study of which in each new scientific paradigm highlights new facets and prospects of study. To explicate hidden senses the first task is to define the concepts: implicitly, implicative space, implicate, implicate indicator; the second step is to detect symbol words that influence the realization of implicates in poetic texts, the third is by means of the inferential method of analysis to explicate the underlying information.

The role and place of the components of implicit senses are defined according to the quality and quantity of their indicators. Archetypal symbols, allegorical images, symbols, parables, titles, stylistically marked or salient units of the text, its specific syntactic constructions are considered as indicators of implicates. The integrative model of the implicative space grounds on the mechanisms employed in the formation of its components on different levels of a poetic text. This model helps to define linguistic and cognitive aspects of construing the reality in the American texts of the XX century.

Key words: *implicitness, implicate, indicator of implicate, sense, implicative space.*